

denne Hensende ikke nytter denne Kommune det allermindste, at der paa en hel anden Kant af Landet oprettes et tilsvarende Antal Bøndergaarde paa tidligere privilegeret Jord. Der vil derfor altid blive noget ubenømt ved disse Transaktioner, som navnlig ville vække Betænkelse, saafremt der blev Spørgsmaal om dem ofte og efter en saa stor Maalestok som blev antaget af den ærede Forespørger, og som der, hvorpaa Ministeriets Opmærksomhed allerede tidligere er henledet, siges at paatænkes af to langelandske Saagsførere. Naar der i Bladenes Meddelelse derom er indsludt en Bemærkning om, at Indenrigsministeren skulde have givet de Herrer Tilsgagn om, at andre Regler vilde følges i saa Hensende, saa er denne Bemærkning uden nogenformel Hjemmel. Der har i alt Fald i min Tid ikke været fremsat nogetformelt Spørgsmaal derom, og der er ikke af mig udtalt nogenformel Ytring, der kan fortolkes i den Retning. Ministeriet vil altsaa lige overfor saadanne Forsøg iaagttage den allerførste Forsigtighed og ifkun aldeles undtagelsesvis, naar særlige Omstændigheder skjønnes at tale derfor, meddele Approbation paa en saadan Transaktion. Hvorledes Sogneraadet i den Kommune, der vil miste Bønderjord, maatte stille sig heril, vil naturligvis være af en særlig stor Betydning, selv om der ikke herpaa vil kunne lægges nogen ubetinget afgørende Vægt. Skulde Ministeriet undtagelsesvis gaa ind paa Omlægninger af den her omhandlede Art, vil der i ethvert Fald blive paaget som Betingelse derfor: for det Første, at det ved lovlige Landinspektorføretning godtgøres, at Bønderjordsforpligtelse vil blive paalagt et mindst ligesaa stort Areal af Hovedgaardstaxt eller anden privilegeret Jord som det Areal Bønderjord der skal udgaa af Bønderbrug, for det Andet, at der for hver paa det ene Sted nedlagte Bøndergaard bliver paa det andet Sted oprettet en omtrent lige saa stor og lige saa god Bøndergaard, og for det Tredie, at Bønderjords og eventuelt Bøndergaardspligten overtages ved behørigt thinglæste Deklarationer.

Forespørgeren (Mou rad): Det havde været mig kjærere, om den høitærede Indenrigsminister havde bevaret Forespørgselen noget mere ubetinget; thi jeg kan dog ikke opfatte ham anderledes, end som at der bliver tilbage en Mulighed for, at disse Transaktioner end i enkelte Tilfælde vilde blive gennemførte.

Clausen: Det har jo sin Betydning at høre, at det Tilfælde kun er et eneste Gang, at fri Hovedgaardstaxt er overført paa

anden Bønderjord, men det er ogsaa et særdeles betegnende Tilfælde, dette eneste. Man erfarer altsaa, at man fra Veilekanten har faaet byttet frit Hovedgaardstaxtkorn over paa Langeland. Jeg skal bemærke, at det vilde dog være meget uheldigt, om det blev ængst, hvad den høitærede Ministers Ord dog tydede paa, at det ikke skulde blive, idet han ikke fandt det rigtigt, at man i Almindelighed skulde kunne ombytte Hartkorn fra den ene Provinds til den anden eller fra det ene Sogn til det andet. Naar der f. Ex. i Sylland flere Steder er Herregaarde, tidligere frit Hartkorn, der er blevet udklippet og kommet i Bønderbrug, saa er det Noget, som enhver Landmand, enhver Bønde hilser med Glæde. Men naar nu dette Hartkorn kunde afkjøbes og lægges over til en Provinds som Langeland, hvorved megen Bønderjord kommer til at gaa ud af Bønderbrug, vil det være et meget stort Uheld for Befolkningen i en saadan Provinds som Langeland. Et saadant Tilfælde foreligger jo her. Der kan vel næppe være Spørgsmaal om, at Grevskabet Langeland af denne større Gaard vil danne en lille Herregaard ved at underlægge de omkring liggende Jorder, efterhaanden som saadanne kunne inddrages, naar Grevskabets Fæstegods bliver solgt. Men dette ene Tilfælde er saa meget mere betegnende, naar det sættes i Forbindelse med disse to Mænd, som have reist i Sylland for at opkjøbe frit Hartkorn. Jeg skal nemlig oplyse, at disse to Mænd paa en Maade staa Grevskabet Langeland meget nær. Den ene Mand er Grevskabets juridiske Konsulent, og den anden Mand, Herredsfuldmechtig Jensen, er meget nær familieret med Grevens Godsforvalter, og der synes saaledes at ligge Noget under, naar saadanne to Mænd reise ud for at kjøbe frit Hartkorn og for at føre det over paa Bønderjord. Sammenstillet med dette maatte man tro, at Grevskabet Langeland særlig onskede at tage en større Del af sin Bønderjord ud af Bønderbrug. En saadan Antagelse ligger jo meget nær, og den ligger saa meget nærmere, naar man hører, hvad jeg f. Ex. hørte i Sommer paa en Reise paa Langeland, at Grevskabet havde til Hensigt, efterhaanden som det fik solgt sit Fæstegods, da at nedlægge eller i alt Fald borttage fra Fæste alle Bøndergaarde i Tranekjær Sogn med nogle tilgrændsende Jorder i Tulleballe og Bødstrup Sogne, saaledes at Fæstevangen blev ophævet, og Vedkommende fik Lov til enten at nedlægge Gaardene som Bøndergaarde, eller leie dem ud, og det er jo tænkeligt, skjøndt Grevskabet har meget Fæstegods under sig, at selv om det fik solgt alt Fæstegods, vilde der næppe blive nok af